

Tijdens het snijden verander je nog wel eens van inzicht en kies je andere vormen en kleuren dan je vooraf bedacht hebt. Het is dan ook heel moeilijk steeds het grote geheel in gedachten te houden. Immers, elk raam is een schakel in het grote geheel.

Na enkele weken met blauw gewerkt te hebben was het weldadig een groen blaadje te mogen snijden. Ik moest onwillekeurig denken aan de duif van Noach.

Er zijn verschillende soorten glas gebruikt. Het ene is meer transparant dan het andere. Het kleurenpalet wordt daardoor uitgebreider, maar ook speelser. Bij een appliqué is het gebruikelijk meer lagen over elkaar te gebruiken om de kleurenrijkdom te vergroten. Dit is hier om verschillende redenen niet gebeurd. De belangrijkste reden is wel dat het geheel monumentaal en sober moet blijven.

Nadat alle stukjes gesneden zijn, wordt het geheel met een zelfklevende plastic folie aan elkaar vastgezet, zodat het op een plaat vervoerd kan worden. De appliqué is verlijmd door een bedrijf dat daarin gespecialiseerd is. Elk stukje wordt losgesneden uit de folie, netjes schoongemaakt en in een laag dunne vloeibare lijm gedrukt. Hierbij is van belang dat er geen lucht wordt ingesloten. De lijm is een tweecomponentenlijm op epoxyharsbasis en kan tijdens de verwerking sterke allergische reacties op de huid veroorzaken. Dat heb ik bij voorgaande projecten pijnlijk aan den lijve ondervonden.

De ramen rondom de kerk zijn op een andere manier gemaakt. Hier is de zeefdruktechniek toegepast. Er zijn verschillende rasterpunten gebruikt, zodat er kleurverschil en ook verschil in doorzichtigheid ontstaat. Het digitale ontwerp wordt met een grote printer via een screen op het glas gedrukt. Niet met inkt, maar met een emaillepasta. Het glas wordt daarna in een oven verhit, waarbij de afbeelding in het glas wordt gesmolten.

IV. Besluit: de functie van het bewerkte glas

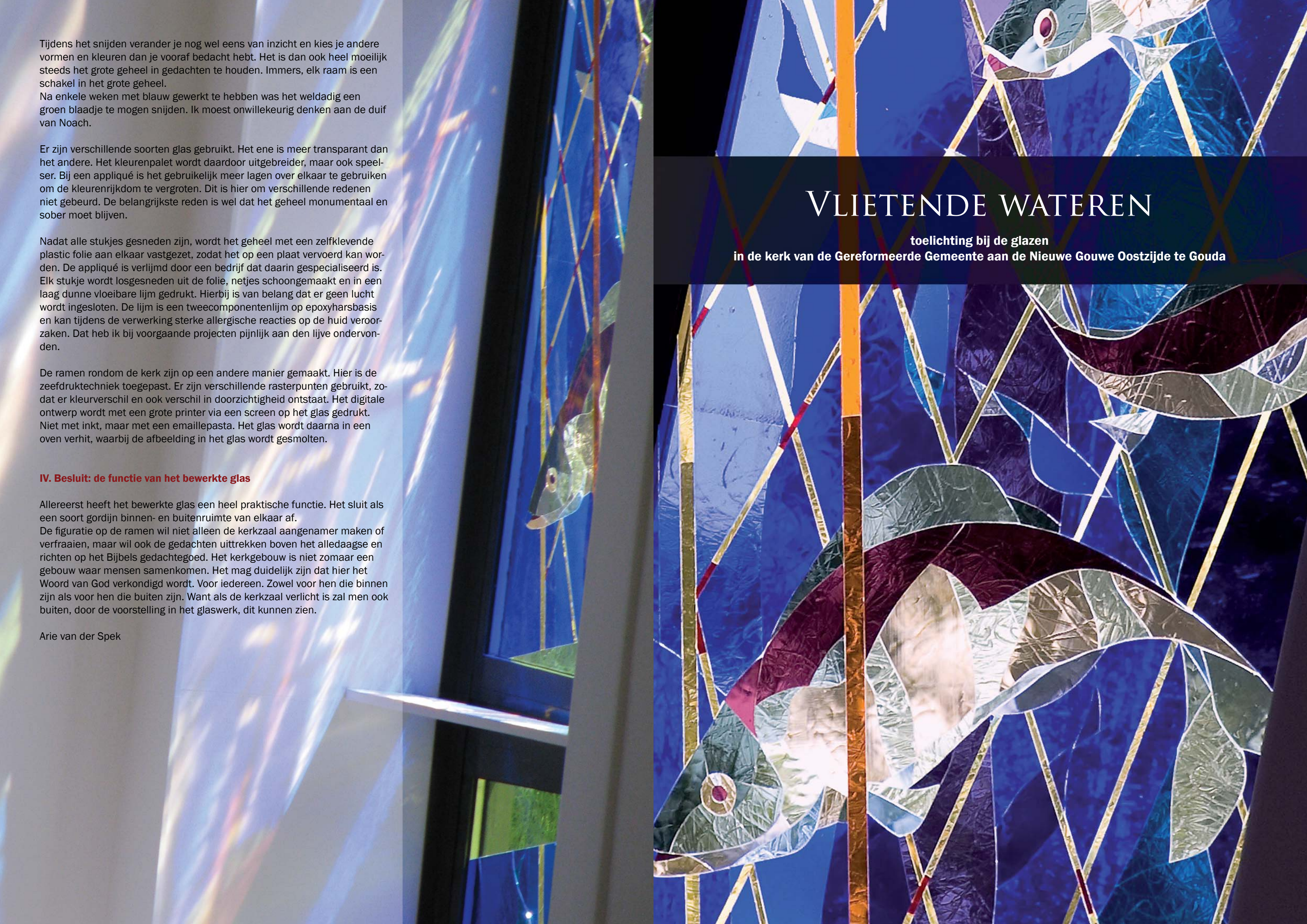
Allereerst heeft het bewerkte glas een heel praktische functie. Het sluit als een soort gordijn binnen- en buitenruimte van elkaar af.

De figuratie op de ramen wil niet alleen de kerkzaal aangenamer maken of verfraaien, maar wil ook de gedachten uittrekken boven het alledaagse en richten op het Bijbels gedachtegoed. Het kerkgebouw is niet zomaar een gebouw waar mensen samenkomen. Het mag duidelijk zijn dat hier het Woord van God verkondigd wordt. Voor iedereen. Zowel voor hen die binnen zijn als voor hen die buiten zijn. Want als de kerkzaal verlicht is zal men ook buiten, door de voorstelling in het glaswerk, dit kunnen zien.

Arie van der Spek

VLIETENDE WATEREN

toelichting bij de glazen
in de kerk van de Gereformeerde Gemeente aan de Nieuwe Gouwe Oostzijde te Gouda

VLIETENDE WATEREN

toelichting bij de glazen

in de kerk van de Gereformeerde Gemeente aan de Nieuwe Gouwe Oostzijde te Gouda

De kerk van de Gereformeerde Gemeente aan de Nieuwe Gouwe Oostzijde te Gouda

1. Daarna bracht Hij mij weder tot de deur des huizes, en zie, er vloten wateren uit, van onder de dorpel des huizes naar het oosten, want het voorste deel des huizes was in het oosten; en de wateren daalden af van onderen, uit de rechterzijde des huizes, van het zuiden des altaars.

2. En Hij bracht mij uit door de weg van de noorderpoort, en voerde mij om door de weg van buiten tot de buitenpoort, de weg die naar het oosten ziet; en zie, de wateren sprongen uit de rechterzijde.

3. Als nu die Man naar het oosten uitging, zo was er een meetsnoer in Zijn hand; en Hij mat duizend ellen en deed mij door de wateren doorgaan, en de wateren raakten tot aan de enkels.

4. Toen mat Hij nog duizend ellen en deed mij door de wateren doorgaan, en de wateren raakten tot aan de knieën; en Hij mat nog duizend en deed mij doorgaan, en de wateren raakten tot aan de lendenen.

5. Voorts mat Hij nog duizend, en het was een beek waar ik niet kon doorgaan; want de wateren waren hoog, wateren waar men door zwemmen moest, een beek waar men niet kon doorgaan.

6. En Hij zeide tot mij: Hebt gij het gezien, mensenkind? Toen voerde Hij mij en bracht mij weder tot de oever der beek.

7. Als ik wederkeerde, zie, zo was er aan de oever der beek zeer veel geboomte, van deze en van gene zijde.

8. Toen zeide Hij tot mij: Deze wateren vlieten uit naar het voorste Galilea en dalen af in het vlakke veld; daarna komen zij in de zee; in de zee uitgebracht zijnde, zo worden de wateren gezond.

9. Ja, het zal geschieden dat alle levende ziel die er wemelt, overal waar een der twee beken zal komen, leven zal, en daar zal zeer veel vis zijn, omdat deze wateren daarheen zullen gekomen zijn; en zij zullen gezond worden, en het zal leven, alles waarheen deze beek zal komen.

10. Ook zal het geschieden dat er vissers aan dezelve zullen staan, van Engédi af tot En-eglaím toe; daar zullen plaatsen zijn tot uitspreiding der netten; hun vis zal naar zijn aard wezen als de vis van de Grote Zee, zeer menigv uldig.

11. Doch haar modderige plaatsen en haar moerassen zullen niet gezond worden, zij zijn tot zout overgegeven.

12. Aan de beek nu, aan haar oever, zal van deze en van gene zijde opgaan allerlei spijsgeboomte, welks blad niet zal afvallen, noch de vrucht daarvan vergaan; in zijn maanden zal het nieuwe vruchten voortbrengen; want zijn wateren vlieten uit het heiligdom; en zijn vrucht zal zijn tot spijsze en zijn blad tot heling.

Ezechiël 47

De kerk van de Gereformeerde Gemeente aan de Nieuwe Gouwe Oostzijde te Gouda

Het raamwerk in de kerk aan de Nieuwe Gouwe Oostzijde

In de nieuwe kerk aan de Nieuwe Gouwe Oostzijde is veel glas verwerkt. Allereerst valt op de hoge en gebogen glazen lintel aan de rand van de gevel aan de zuidzijde (waar de preekstoel en het orgel geplaatst zijn). Verder vallen te noemen de grote glazen wanden aan de oost- en de westzijde. En tenslotte de ramen aan de noordzijde (de zijde van de ingang).

De kerk van de Gereformeerde Gemeente aan de Nieuwe Gouwe Oostzijde te Gouda

I. Het thema

De kerk van de Gereformeerde Gemeente aan de Nieuwe Gouwe Oostzijde te Gouda

In het raamwerk zijn bijbelse voorstellingen verwerkt. Het centrale thema daarin is: water. Gouda is immers de stad van het water.

Toch is dit niet het enige gegeven dat aanleiding gaf om dit thema als uitgangspunt te nemen. We zoeken bij ‘water’ ook naar een belangrijk, daarbij passend gegeven in de Heilige Schrift. Immers Gods Woord spreekt op vele plaatsen over water. Water als beeld van geestelijke zaken. Denk o.a. maar aan het slot van het laatste bijbelboek, Openbaring 21 en 22, waar geschreven wordt dat Christus zegt: Ik zal de dorstige geven uit de fontein van het water des levens voor niet (21 vers 6) en die dorst heeft, kome; en die wil, neme het water des levens om niet (22 vers 17).

De kerk van de Gereformeerde Gemeente aan de Nieuwe Gouwe Oostzijde te Gouda

a. De lintel in de zuidgevel

De architectuur van het kerkgebouw, met de hoge en gebogen lintel aan de zuidkant, gaf aanleiding om te denken aan Ezechiël 47. We lezen daar dat de profeet een gezicht kreeg op de nieuwe tempel en de daaruit vlietende wateren. Deze wateren zijn uitgebeeld in de lintel.

De kerk van de Gereformeerde Gemeente aan de Nieuwe Gouwe Oostzijde te Gouda

b. Een raam in de noordgevel

Mede vanwege de verticale vorm, maar ook om een beeldende aansluiting bij de lintel te verkrijgen, bevat een klein raam in de gevel aan de noordzijde ook een uitbeelding van water. Daar is gekozen voor een uitbeelding van Psalm 46 vers vijf: De beekjes der rivier zullen verblijden de stad Gods.

De kerk van de Gereformeerde Gemeente aan de Nieuwe Gouwe Oostzijde te Gouda

c. De zijwanden

De ramen van de zijwanden vormen, door de daarop aangebrachte voorstelling van vissen, bladeren en vruchten tegen de achtergrond van vensters en muren, een verbinding tussen de zuid- en de noordgevel. Hierdoor ontstaat een eenheid.

II. De voorstellingen en motieven

De kerk van de Gereformeerde Gemeente aan de Nieuwe Gouwe Oostzijde te Gouda

a. De voorstelling in de lintel in de zuidgevel

In de top van de lintel kringelt de rook van het brandofferaltaar. De vier hoornen zijn met bloed van offerdieren bestreken of besprenkeld. Dit altaar stond centraal in de ommuurde tempel met de vier poorten. De rode kleur wijst erop dat er zonder bloedstorting geen toegang was tot de tempel, het heiligdom waar God in het bijzonder woont. Het verwijst naar de noodzakelijkheid van het offer van Jezus Christus.

De kerk van de Gereformeerde Gemeente aan de Nieuwe Gouwe Oostzijde te Gouda

De groene omgeving ziet op de groene regenboog rondom de troon van God. We lezen daarvan in Openbaring 4 vers 3: en een regenboog was rondom de troon, in het aanzien de steen smaragd gelijk. Het is het beeld van Gods trouw in het gena-deverbond.

De kerk van de Gereformeerde Gemeente aan de Nieuwe Gouwe Oostzijde te Gouda

Ezechiël zag van onder de drempel van een van de deuren water vloeien: het beeld van het werk van de Heilige Geest en van de voortgang van het Evangelie. Dit water is vervolgens uitgebeeld in de lintel.

Het water splitst zich in twee aanzwellende stromen, die van boven naar beneden vloeien. Telkens keren in de ramen twee verticale strepen terug, met daartussen een rechthoek waarin een fragment van zijn zicht op het water verbeeld wordt. De profeet kreeg immers een aantal keren iets van deze waterstroom te zien. Doordat de lintel een boog heeft, worden deze verticale banen steeds langer en geven ze het steeds dieper worden van de waterstroom aan. Het worden wateren waar men door zwemmen moest.

Links en rechts worden de fragmenten doorbroken door groene en roze horizontale banen. Ze vormen een echo op het groen en rood in de top van de lintel. Daardoor ontstaat er een trapsgewijze afdaling.

Er is onderscheid in de wateren rechts en links in de lintel. De wateren rechts vloeien, voordat ze in de zee komen, naar de vlakke en geven een rustig spiegelend wateroppervlak weer, terwijl de wateren links, die naar de zee vloeien, heftig zijn (zie vers 8).

De vormgeving loopt van abstract geometrisch, boven in het raam, naar meer concreet, beneden in het raam.

Aan het einde van de beide stromen is een duidelijk herkenbare voorstelling van vissen te zien, die in het gouden net van het Evangelie gevangen worden. En van bomen, die bladeren en vruchten voortbrengen tot spijsze en tot heling.

De kerk van de Gereformeerde Gemeente aan de Nieuwe Gouwe Oostzijde te Gouda

b. De voorstelling in de noordgevel

In een raam aan de noordzijde komen de verticale lijnen terug. Daar vormen ze de bedding van de beek die door de stad Gods stroomt.

Aan beide zijden van de beek is de stadsmuur met vensters te zien. De beek vloeit achtereenvolgens door de openstaande poorten de stad binnen. Het zijn drie poorten, zoals er drie ‘stukken’zijn die we moeten kennen om in de stad Gods te kunnen inkomen: ellende, verlossing en dankbaarheid.

Na elke poort splitst zich de beek naar links en rechts in kleinere aftakkingen.

Het stromende water beïnvloedt de muur: vensters en stenen veranderen qua vorm, kleur en ritme bij het voortgaan van het water. Het verbeeldt de verblijding zoals de Psalm aangeeft.

De kerk van de Gereformeerde Gemeente aan de Nieuwe Gouwe Oostzijde te Gouda

c. De voorstelling in de glazen zijwanden

De motieven die in de lintel gebruikt worden en de motieven in het raamwerk aan de noordgevel komen samen in het glas van de zijwanden: de vissen en de bomen met vruchten, het water en de stadsmuur met vensters. De muur heeft enerzijds het karakter van beslotenheid, maar door de vensters en de traliën ook van openheid naar buiten.

De kerk van de Gereformeerde Gemeente aan de Nieuwe Gouwe Oostzijde te Gouda

III. De techniek van de verwerking in het glas

De kerk van de Gereformeerde Gemeente aan de Nieuwe Gouwe Oostzijde te Gouda

Na de eerste krabbels op papier en de nodige gesprekken met de afgevaardigden is het definitieve ontwerp ontstaan. Dit is een tekening op schaal, die weer uitvergroot is in werktekeningen in de werkelijke maat van de ramen.

In de uiteindelijke verwerking in en op het glas is er sprake van enkele moeilijke opdrachten. Een ervan is om de verticale lijnen in de juiste hoek te krijgen. Als deze hoeken maar een fractie van een graad afwijken, zal dit op de totale lengte van de lijn dramatische gevolgen hebben. Op advies van mijn zoon heeft de geodriehoek plaatsgemaakt voor de zogenoemde ‘Tangensformule’, waarbij op de millimeter nauwkeurig de hoek en de tegenoverliggende zijde gemeten kan worden.

De werktekening wordt overgetrokken op een doorzichtige folie en daarna op een grote glazen lichttafel gespannen. Uit grote platen gekleurd glas worden nu de vormen gesneden. Dit snijden gebeurt met verschillende glassnijders. Het maakt een verschil of je ronde of rechte vormen moet snijden. Het snijden moet heel precies en strak gebeuren, omdat de vormen precies op elkaar moeten aansluiten. Bij glas in lood kun je kleine afwijkingen in de aansluiting verdoezelen, omdat het glas in een loodstrip valt. Maar bij glasappliqué is alles zichtbaar. Daarom worden voor de kromme vormen mallen uit papier geknipt, waarlangs je precies snijden kunt.

Met de glassnijder wordt daarna een klein lijntje in het glas gekerfd, waarop het glas moet breken. Dit gebeurt bijna nooit overal precies verticaal. Daarom dienen alle oneffenheden weggeslepen te worden. Vooral bij donkere kleuren is dit belangrijk, omdat bij een niet goede aansluiting hinderlijke lichtstreepjes tussen de vormen te zien zijn. Bovendien moeten de vormen lossend zijn, zodat het glas op de snijlijn kan breken. Is de ronding te scherp gebeurt dit niet. Dit beperkt je wel in de vormgeving.